

ADRES KAYIT SİSTEMİ'NİN KENT BİLGİ SİSTEMİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİNİN GEREKLİLİĞİ

T. Türk

Yıldız Teknik Üniversitesi, İnşaat Fakültesi, Jeodezi ve Fotogrametri Müh. Bölümü, İstanbul, turk@yildiz.edu.tr

ÖZET

Adres Kayıt Sistemi (AKS) ile Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) vatandaşlarının ve Türkiye'de ikamet eden yabancıların ikametgah adreslerinin standartlaştırılması ve Merkezi Nüfus İdaresi'nde (MERNİS) saklanan kimlik bilgilerinin adres bilgileriyle eşleştirilmesi amaçlanmıştır. AKS, vatandaşlara yönelik birçok hizmetin sunulması açısından oldukça önemlidir. Sistem sayesinde kaynaklar etkin olarak kullanılmakta, yerleşim yeri bazında güncel nüfusun nitelik ve niceliklerine ilişkin güvenilir istatistikler üretilmekte, adres ve nüfus tek merkezden takip edilmekte, kamu hizmetleri etkin bir şekilde yönetilmekte, kamu kurum ve kuruluşlarının bütünleştirilmiş bir e-Devlet yapısına ulaşması ve kamusal denetim mekanizmalarının daha etkin bir şekilde çalışması sağlanmaktadır. Ancak, kurulan bu sistemin en büyük eksikliği Kent Bilgi Sistemleri (KBS) ile bütünleştirilmemiş olmasıdır. AKS çalışmalarında, standartlaştırılmış bir Ulusal Adres Veri Tabanı'nın (UAVT) oluşturulması öngörülmüştür. UAVT ile ortaya konulan adres kavramı tam anlamıyla mekan ile ilişkilidir. Bu durumlar dikkate alındığında, AKS'nin KBS'den bağımsız olarak düşünülmemesi gerekir.

Bu çalışmada, AKS ile KBS'nin bütünleştirilmesinin gerekliliği, bütünleştirilme sürecinde nasıl bir yöntem izleneceği, bunların yanısıra KBS ile bütünleştirilmiş AKS'nin, Afet Yönetimi Bilgi Sistemi ve diğer CBS uygulama alanlarında ne gibi fayda sağladığının önemi vurgulanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Afet Yönetimi, Adres Kayıt Sistemi, Coğrafi Bilgi Sistemi, Kent Bilgi Sistemi, Ulusal Adres Veri Tabanı

ABSTRACT

NECESSITY OF INTEGRATING ADDRESS REGISTRATION SYSTEM WITH URBAN INFORMATION SYSTEM

Purpose of the Address Registration System (ARS) is to register by standardizing dwelling addresses of Turkish people and foreigners living in Turkey and also to match addresses with identification information kept in the Central Population Management System (CPMS) database. The ARS is extremely significant to provide many services for the citizen. The sources are effectively used and managed by the system. Furthermore, reliable statistical information is generated about the current population. Address and population is followed in the centre. Thus, public organizations and their control units are integrated by e-Government and to serve effectively. However, the most important defect of the system is that it is not integrated with an Urban Information System (UIS). Forming a standardized National Address Database (NAD) is stipulated in the ARS studies and, the address concept manifested in the system is exactly related to location. Under these conditions, ARS and UIS should not be considered separately.

This study emphasizes necessity of integrating the ARS and UIS along with the methods following for this process. Moreover, it shows that the system integrated with the ARS and UIS is how to important in Disaster Management Information System and other GIS applications.

Keywords: Disaster Management, Address Registration System, GIS, Urban Information System, National Address Database

1. GİRİŞ

Kamu hizmetlerinin doğru olarak planlanması ve tüm kamu kurum ve kuruluşları tarafından eşgüdümlü yürütülmesi, devletin tüm vatandaşlarının temel bilgilerine anında ulaşabilmesi ile mümkündür. Doğum, ölüm, evlenme, boşanma ve vatandaşlık gibi bilgiler, kişilerin ikamet adresleri ile kişisel tanımlama numaralarını içeren güvenilir nüfus kayıt sistemlerinin kurulması sonucunda güncel olarak elde edilebilir. Bununla birlikte, ülkedeki insan kaynağının her yönüyle değerlendirilerek toplumun gelişme potansiyelinin ortaya çıkarılması, gelişmişlik hedeflerine yönelik kalkınma planlarının yapılıp politikaların üretilmesi için nüfusun nitelik ve niceliğinin bilinmesi gerekmektedir (TÜİK 2007).

Ülkemizde; adres standardının olmaması, aynı adresin çok farklı biçimlerde ifade edilmesi, mahalli idarelerce sık sık adres bileşenlerinin değiştirilmesi, kamu hizmetlerinin etkin, hızlı ve verimli bir şekilde sunulmasını engellemiştir. AKS, 24.03.2005 tarihli e-Dönüşüm Türkiye Projesi 2005 yılı Eylem Planı içinde 29 numaralı eylem olarak açıklanmıştır. Bu eylemde, adres işlemlerindeki dağınık yapının tek bir kurumda toplanması, vatandaşlara ait adres

Adres Kayıt Sistemi'nin Kent Bilgi Sistemi İle Bütünleştirilmesinin Gerekliği

bilgilerinin standardının belirlenmesi, paylaşımının sağlanması ve koordinasyon işlerinin yürütülmesi amaçlanmıştır. Sorumlu kuruluş olarak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM), ilgili kuruluşlar olarak ise Yüksek Seçim Kurumu (YSK), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Posta Telgraf Teşkilatı (PTT), Yerel Yönetimler ve adrese dayalı hizmet veren kurumlar (elektrik, su, gaz idareleri vd.) belirlenmiştir (NVİGM 2008).

5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik ve AKS Yönetmeliği'ne göre ülkemizde adres bileşenlerinin tanımı yapılarak adres için bir standart getirilmiştir. Numarataj çalışmaları Belediye ve Özel İdarelerce yeniden yapılmıştır. Vali ve kaymakamların başkanlığını yaptığı yürütme kurullarınca adres bilgileri ile T.C. Kimlik numaralarının eşleştirme çalışmaları tamamlanmıştır. TÜİK tarafından UAVT ismi altında yapılan bu çalışmalar tamamlanarak NVİGM'ye 17.08.2007 tarihinde devredilmiştir. Mevcut durum itibarıyla sistem şu anda işlemektedir. Ayrıca, Özel İdare ve Belediye yapı ruhsatlarını bu sistemden üretmeye başlamışlardır (NVİGM, 2008).

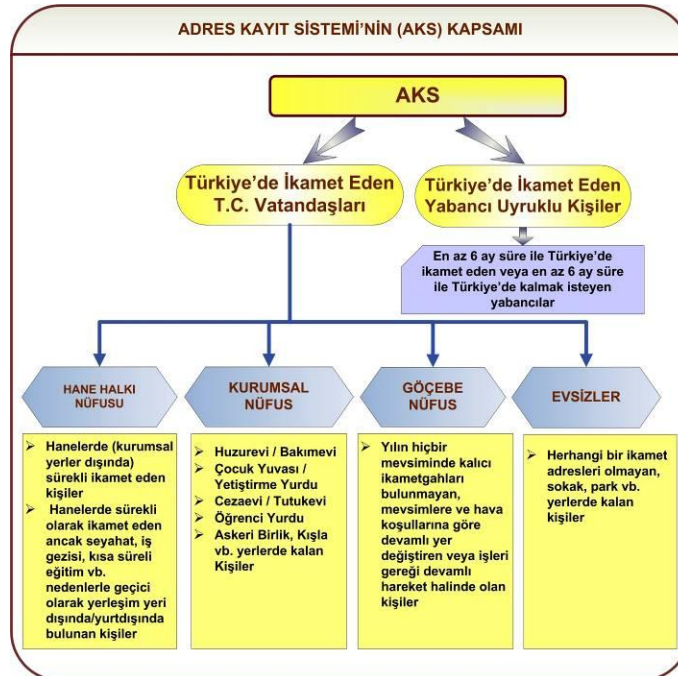
Ülkemizde ikamet eden kişilerin adres bilgileri ile ilgili birçok hizmet verilmektedir. UAVT ile MERNİS veritabanının bütünleştirilmesi sonucunda ülkemizde ikamet eden bütün şahısların adresleri AKS içerisinde bulunmaktadır. Ülkemizdeki kentlerde ikamet eden kişilere verilen adres tabanlı hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde sunulabilmesi, Coğrafi Bilgi Sistemleri'nin sağladığı analiz ve fonksiyonlardan yararlanılması ile mümkün olabilir (Türk, 2008).

CBS'nin kent ölçeğinde bir uygulaması olan Kent Bilgi Sistemi (KBS) ile mühendislik, altyapı, planlama ve yönetim gibi hizmetler hızlı ve etkin bir şekilde sunulmaktadır. KBS'de, kentteki coğrafi ve sözel veriler bilgisayar ortamında ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte, kentte yaşayan insanlara sunulan adrese dayalı hizmetlerin (emlak vergisi, yapı denetimi, güvenlik, yangın vb. hizmetler) hızlı, etkin ve ekonomik olarak sunulması, AKS ve KBS'nin bütünleştirilmesiyle gerçekleştirilebilir.

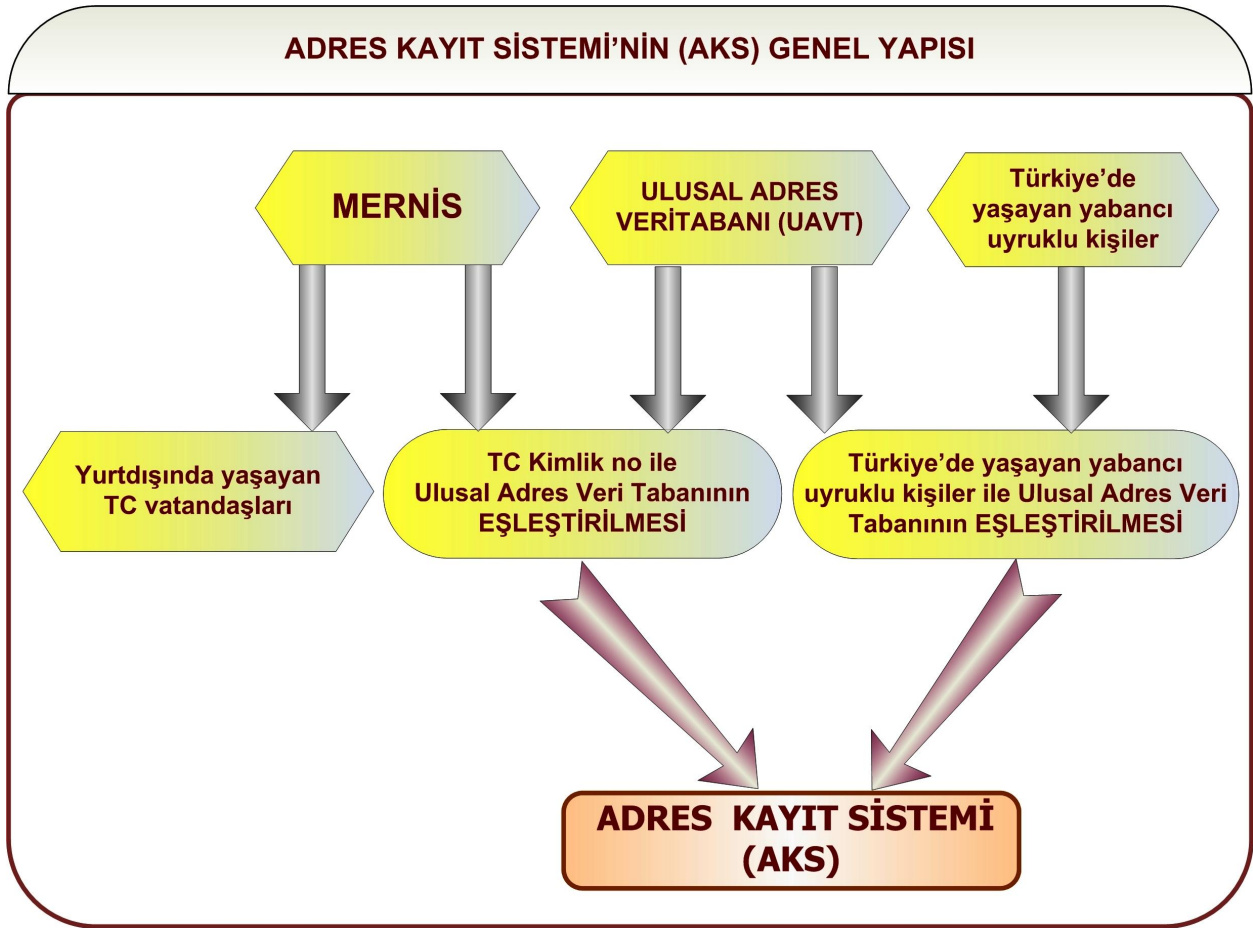
2. AKS'NİN GENEL YAPISI VE KAPSAMI

AKS sayesinde, yerleşim yeri ve diğer adres bilgileri ile T.C. sınırları içinde, adres bileşenleri ile tanımlanmış tüm adreslerin tutulduğu UAVT bilgileri, nüfus kütüklerindeki kişi kayıtları ile ilişkilendirilerek, Kimlik Paylaşımı Sistemi (KPS) üzerinden kamu kurumlarının hizmetine sunulmuştur. 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu ile tüm kurumlara, adres ile ilgili iş ve işlemlerinde bu bilgileri kullanma zorunluluğu getirilmiştir. Adres bilgilerinin kurumlarla paylaşılması; güvenlik, ekonomi, sağlık ve eğitim başta olmak üzere değişik alanlarda hizmet veren kurumların çalışmalarına temel teşkil edecek ve kişilerin hayatını kolaylaştıracaktır (NVİGM 2008).

Kurulan sistem ile, kamu kaynaklarının etkin kullanımı, kamu hizmetlerinin etkin bir şekilde planlanması, güncel bilgiye göre yasal uygulamaların yürütülmesi, daha güvenilir ve zamanlı istatistik üretilmesi sağlanmaktadır (NVİGM 2008). Bu bağlamda oluşturulan sistemin kapsamı Şekil 1'de, sistemin genel yapısı ise Şekil 2'de gösterilmektedir.

Şekil 1: AKS'nin kapsamı (TÜİK 2007'den uyarlanmıştır.)

Şekil 2: AKS'nin genel yapısı (NVİGM 2008'den uyarlanmıştır.)

3. AKS VE KBS'NİN BÜTÜNLEŞTİRİLMESİNDE ÖNERİLEN YÖNTEM

Ülkemizdeki kentlerde yaşayan insanlara sunulan adres tabanlı ve diğer hizmetlerin daha verimli ve etkin bir şekilde sunulabilmesi için coğrafi varlıklar arasındaki ilişkiyi görsel olarak sunan, coğrafi analiz olanağı sağlayan ve karar destek sistemi olarak kullanılan CBS'nin kent ölçeğinde uygulaması olan KBS ile AKS'nin bütünleştirilmesi gerekmektedir. KBS ile bütünleştirilmiş AKS ile başta afet, sağlık ve güvenlik gibi acil durumlar olmak üzere diğer birçok konuda etkin çözümler ortaya konulabilir. Ayrıca, bu işlemler ile Gezici (Mobile) CBS'nin bütünleştirilmesi sonucunda adres ile ilgili sorunların çözümü oldukça kolaylaşacaktır (Türk, 2008).

AKS'de değişken UAVT'dir. Numaralama çalışmasının temel amacı ise binaların numaralandırılması ve numaralandırılan binalara ait adreslerin UAVT'ye işlenmesidir (TÜİK 2007). Bu kapsamda belirlenen adres standardı, il, ilçe, bucak, köy, mezra, belediye adı, mahalle adı ve tanıtım numarası, meydan, bulvar, cadde, sokak ve küme evlerin adı ve tanıtım numarası ile site adı, blok adı, mevki adı, dış kapı numarası, iç kapı numarası ve posta kodu gibi bileşenlerinden oluşur (TÜİK 2007). Bu bileşenlerden il adı, ilçe adı, dış kapı numarası ve posta kodunun her adreste bulunma zorunluluğu vardır ve UAVT'de tanımlanan adrese ilişkin pafta numarası, ada numarası ve parsel numarası da dikkate alınmaktadır (TÜİK 2007; NVİGM 2008).

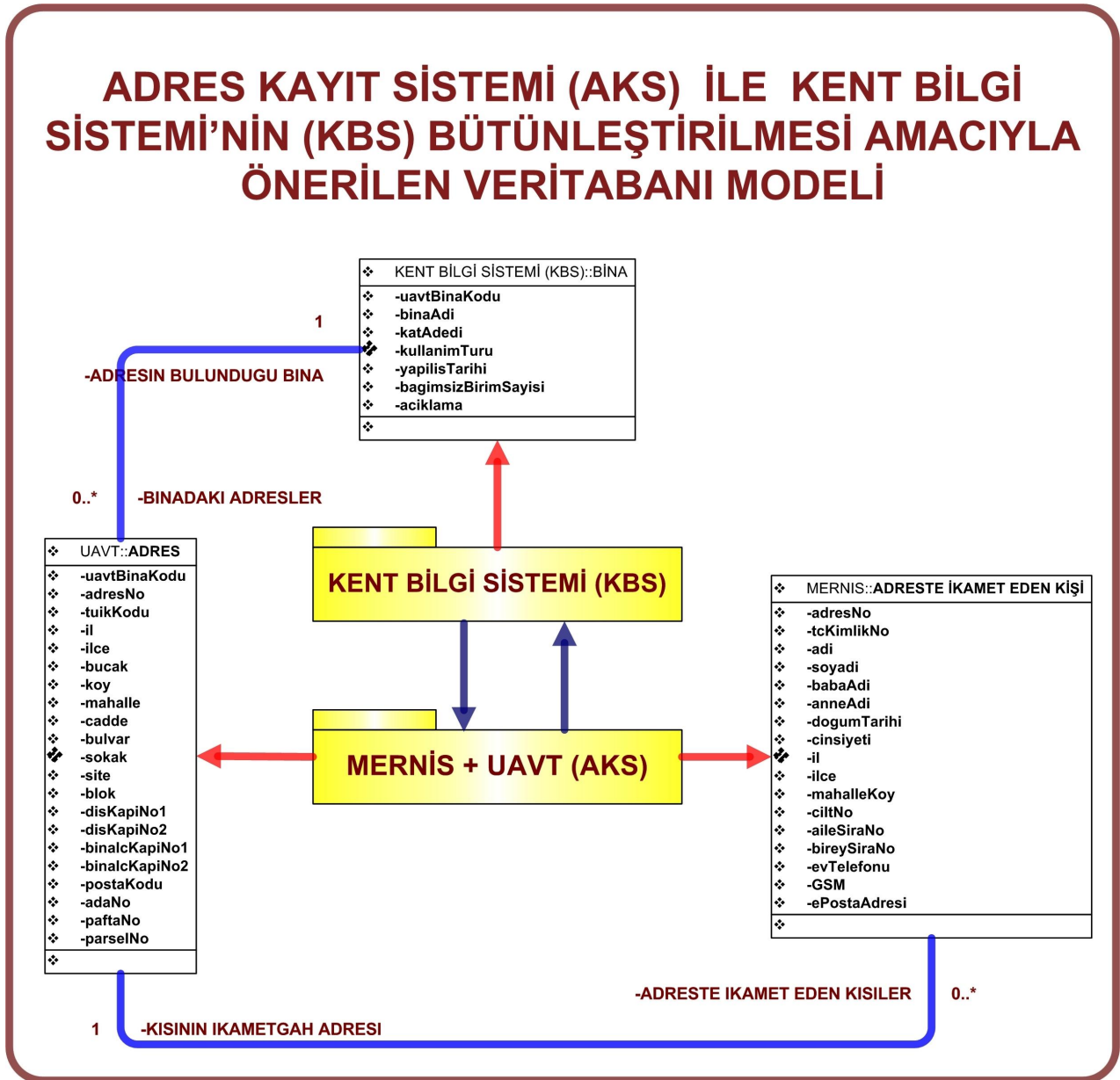
NVİGM, yasal olarak Belediyeler ve İl Özel İdareleri'nin UAVT'den faydalanabilmeleri ve sistemin güncelliğinin sağlanabilmesi amacıyla kullanıcı tanımlama ve yetkilendirme işlemleri yapmaktadır. Belediyeler ve İl Özel İdareleri tanımlanan bu kullanıcı adı ve şifreleri ile sisteme giriş yaparak kullanımı yetkilendirilmiş alanda yapı işlemleri (yapı ruhsatı, yapı kullanım izni ve yanan/yıkılan bina tanımlama işlemleri), beyan işlemleri, veri düzenleme, sorgulama ve raporlama gibi birçok işlemi gerçekleştirebilmektedir (NVİGM 2008). Ayrıca, Belediyeler ve İl Özel İdareleri, yetkili olduğu yerleşim alanlarına ait UAVT'de kayıtlı cadde, bulvar, sokak, meydan (CSBM) listesi, mahalle listesi ve bağımsız bölüm listesine ulaşabilmektedir (NVİGM 2008).

Yerel yönetimlerin yukarıda belirtilen doğru ve güncel veri ve bilgilere ulaşabilmesi, KBS çalışmalarının temelini oluşturacaktır. Ülkemizde henüz KBS oluşturmamış yerel yönetimler, doğru ve güncel sayısal haritalarını ürettikten sonra bu verilerini AKS ile bütünleştirmeleri sonucunda, vatandaş odaklı ve adres tabanlı hizmetlerini daha etkin ve verimli bir şekilde sunabileceklerdir (Türk, 2008).

Adres bilgisini kullanan kurum ve kuruluşlarının UAVT'ye erişimi, ilgili kurum ile NVİGM arasında yapılacak bir protokol ile sağlanır. UAVT'ye erişen kurum ve kuruluşlar, adres bileşenlerinden tespit ettikleri eksiklik ve hataları belediyelere, il özel idareleri ve nüfus müdürlüklerine, hizmet paylaşımı ile ilgili tespit ettikleri eksiklik ve hataları ise Genel Müdürlüğe yazılı olarak bildirip düzeltilmesini talep ederler. Bildirilen eksiklik ve hatalar, ilgili birimlerce en geç 15 gün içinde giderilmektedir (NVİGM 2008).

Sistem içerisindeki binaların mevcut durumu, kişilerin ikamet adreslerinin değişimi ve yerleşim alanındaki adres bileşenleri gibi bilgilerin güncelleştirilmesi, AKS'den belirli zaman aralıklarında alınan raporlar ile kolaylıkla gerçekleştirilebilir. Böylece, sistemin adres ve vatandaş odaklı kısmının güncelliği kolaylıkla sağlanabilir (Türk, 2008).

Bu çalışmada AKS ile KBS'nin bütünleştirilebilmesi için tek bir tanımlayıcı numaraya sahip ve ortak bileşen olan bina, temel coğrafi veri olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, il, ilçe, bucak, köy, mahalle, CSBM ve binada yaşayan bütün şahıslar sistemin içeriğini oluşturmaktadır. Ayrıca, binalar ile bu binalarda bulunan bağımsız birimler arasındaki ilişki UAVT'de bulunan ve eşi olmayan bina kodları ile adres numaraları temel alınarak sağlanacaktır. Binalardaki bağımsız birimlerin adresleri ile bu adreslerde ikamet eden şahıslar arasındaki ilişki ise UAVT'deki adres numarası bileşeni aracılığıyla sağlanacaktır. AKS ile KBS'nin bütünleştirilmesini sağlayan bina katmanı ile diğer sözel verilere ait özniteliklere, amaç doğrultusunda farklı öznitelikler de eklenebilecektir (Türk, 2008). Sistem için tasarlanan veritabanı modeli, coğrafi katmanlar ve sözel veriler arasındaki ilişki Şekil 3'de gösterilmektedir.

Şekil 3: KBS ve AKS'nin bütünleştirilmesi amacıyla önerilen veritabanı modeli (Türk, 2008)

Bu çalışmada AKS ile KBS'nin bütünleştirilmesine yönelik bir veritabanı modeli önerilmiştir. Bu bütünleştirme sürecinde, kendi KBS'ni oluşturmuş ya da oluşturacak yerel yönetimlerin aşağıda belirtilen ayrıntıları dikkate alması gerekir.

- NVİGM, özel idareler ve belediyeler tarafından yapılacak olan adres bileşenlerindeki değişikliklerin güncellenmesi ve koordinasyonunu sağlamak, idari birim bağılıklarında meydana gelen değişikliklere bağlı olarak UAVT ve kişilere ait adreslerin güncellenmesinden, KPS üzerinden adreslerin diğer kurumlarla paylaşılmasından, adreslerle ilgili bütün iş ve işlemlere ait geri izleme bilgisinin elektronik ortamda tutulmasından, UAVT'nin yedeklenmesi ve güncellenmesinden sorumludur (TBMM, 2006).
- Belediyeler ve İl Özel İdareleri; tespit edilen adres bileşenlerinin UAVT'ye işlenmesi, işlenen adreslerin güncelleştirilmesi, yapı belgelerinin (yapı ruhsatı, yapı kullanma izin belgesi ve yanar/yıkılan binalar) UAVT üzerinden verilmesinden sorumludur (TBMM, 2006).
- KBS'nin temel verisi olan bina ile UAVT'de bulunan bağımsız birimlerin adresleri arasında bir binaya karşı çok sayıda adres kaydı ilişkisi söz konusudur. Yine yapı içindeki bağımsız birimler ile bu birimlerde ikamet eden kişiler arasında aynı ilişki mevcuttur. Yerel yönetimlerin AKS ile kendi KBS'ni bütünleştirebilmesi için UAVT'deki eşi olmayan bina kodlarını ve adres numaralarını referans olarak almalıdır (Türk, 2008; Bkz. Şekil 3).
- Çalışma kapsamında önerilen veritabanı modelinde de belirtildiği gibi UAVT'de bulunan adres tablosundaki pafta, ada ve parsel numaraları da dikkate alınmalıdır (Türk, 2008; Bkz. Şekil 3).
- KBS'yi oluşturmamış yerel yönetimler, doğru ve güncel sayısal haritalarını ürettikten sonra binaların mevcut durumunun belirlenmesi, kişilerin ikamet adreslerinin değişimi ve yerleşim alanındaki adres bileşenlerinin güncelleştirilmesi gibi işlemleri AKS'den belirli zaman aralıklarında alacağı raporlar ile sağlayabilir (Türk, 2008).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

AKS, ülkemiz açısından vatandaşlara yönelik birçok hizmetin sunulması açısından oldukça önemlidir. Sistem sayesinde kaynaklar etkin olarak kullanılmakta, yerleşim yeri bazında güncel nüfusun nitelik ve niceliklerine ilişkin güvenilir istatistikler üretilmekte, adres ve nüfus tek merkezden takip edilmekte, kamu hizmetleri etkin bir şekilde yönetilmekte, kamu kurum ve kuruluşlarının bütünleştirilmiş bir e-Devlet yapısına ulaşması ve kamusal denetim mekanizmalarının daha etkin bir şekilde çalışması sağlanmaktadır. Ancak, oluşturulan sistemin CBS tabanlı olmaması bu sistemin en büyük eksikliğidir. Çünkü, UAVT'nin temeli, coğrafi bir varlık olan binalara ve binalardaki bağımsız birimlerin adres bileşenlerine dayanmaktadır. Bununla birlikte, bina ile binada ikamet eden kişiler arasında bir ikamet etme ilişkisi söz konusudur. Ülkemizdeki kentlerde yaşayan insanlara sunulan adres tabanlı hizmetlerin ekonomik, etkin ve denetlenebilir bir şekilde sunulabilmesi için mutlaka CBS'nin kent ölçeğindeki uygulaması olan KBS ile AKS'nin bütünleştirilmesi gerekmektedir.

Ulusal Mekansal Veri Altyapısı'nda (UMVA) adres verisi temel veriler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte AKS, Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi'nin (TUCBS) en önemli bileşenlerindedir. AKS ile KBS'nin bütünleştirilmesine yönelik önerilen bu çözüm yöntemleri tartışılarak TUCBS çalışmalarına katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, AKS'nin KBS ile bütünleştirilmesinde sonucunda kentte yaşayan insanlara sunulan adres tabanlı hizmetlerin daha etkin ve denetlenebilir bir şekilde yönetilmesi amacıyla birtakım çözüm yöntemleri sunulmuştur. Sunulan bu yöntemlerle Gezici (Mobile) CBS'nin (PDA+GPS) bütünleştirilmesi sonucunda; başta yangın, sağlık, güvenlik gibi acil durumlar olmak üzere diğer pekçok konuda da, adresten kaynaklanan sorunlar ortadan kalkacaktır. Ayrıca, oluşturulan sistemin başta deprem olmak üzere doğal afet yönetiminde kullanılması durumunda, afetlerden kaynaklanan zararlar azaltılabilecektir.

KAYNAKLAR

NVİGM: Adres Kayıt Sistemi Numarataj Yetkilileri Kullanıcı Klavuzu, İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü (NVİGM), Ankara, 2008.

TBMM: 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu, www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/adnks/dosya/kanun/nufus_kanunu.pdf, Mart 2008.

TÜİK: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi İkamet Adreslerini Belirlemeye Yönelik Alan Uygulaması El Kitabı, <http://www.tuik.gov.tr/jsp/duyuru/adnks/dosya/elkitabi/ikamet.pdf>, Mart 2008.

Adres Kayıt Sistemi'nin Kent Bilgi Sistemi İle Bütünleştirilmesinin Gerekliliği

Türk, T., 2008. *Adres Kayıt Sistemi ile Kent Bilgi Sistemleri'nin Bütünleştirilmesi*, HKM Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi, Sayı:99, Sayfa: 13-22, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, ISSN:1300-3534, Ankara, 2008.